

Политические науки).

3. Васильчук Е.О. Радикальные политические движения современности: особенности субкультурного стиля / Е.О. Васильчук, И.Л. Морозов, С.И. Матвиенко // Вестник Волгоградской академии МВД России. – 2012. – Вып. 2 (21). – С. 9–15.

4. Васильчук Е.О. Распространение субкультурных движений как результат социальной разобщенности в молодежной среде / Е.О. Васильчук, М.В. Морев, В.И. Попова // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2012. – № 4 (22). – С. 125–134.

5. Васильчук Е.О. Роль субкультур в социальной мобильности молодежи в постсоветских обществах / Е.О. Васильчук, С.Н. Бородин // Теория и практика общественного развития. – 2012. – № 4. – С. 225–228.

6. Дубровин В.Ю. Политические акции как способ реализации молодежной агрессии / В.Ю. Дубровин // Динамика политических систем и международных отношений. – Казань: Казанский государственный университет им. В.И. Ульянова–Ленина, 2006. – Вып.1. – С. 222–234.

7. Мирясова О.А. Политическая социализация молодежи в процессе участия в протестных движениях / О.А. Мирясова // Мониторинг общественного мнения. – 2010. – № 5 (99) сентябрь–октябрь. – С. 216–225.

8. Ольшанский Д.В. Основы политической психологии / Д.В. Ольшанский. – Екатеринбург: Деловая книга, 2001. – 496 с.

References

1. Bobaho V.A. Sovremennyye tendentsii molodezhnoy kultury: konflikt ili preemstvennost pokoleniy? / V.A. Bobaho, S.I. Levikova // Obschestvennyye nauki i sovremennost. – 1996. – № 3. – С. 61–69.

2. Bobaho V.A. Sotsialno-politicheskie aspekty molodezhnoy subkultury / V.A. Bobaho, S.I. Levikova // Vestnik Moskovskogo universiteta. – 1996. – № 2. – С.35–45. – (Seriya 12. Politicheskie nauki).

3. Vasilchuk E.O. Radikalnyye politicheskie dvizheniya sovremennosti: osobennosti subkulturnogo stilya / E.O. Vasilchuk, I.L. Morozov, S.I. Matvienko // Vestnik Volgogradskoy akademii MVD Rossii. – 2012. – Vyip.2 (21). – С.9–15.

4. Vasilchuk E.O. Rasprostraneniye subkulturnykh dvizheniy kak rezultat sotsialnoy razobshchennosti v molodezhnoy srede / E.O. Vasilchuk, M.V. Morev, V.I. Popova // Ekonomicheskie i sotsialnyye peremeny: fakty, tendentsii, prognoz. – 2012. – № 4 (22). – С.125–134.

5. Vasilchuk E.O. Rol subkultur v sotsialnoy mobilnosti molodezhi v postsovetstviykh obschestvakh / E.O. Vasilchuk, S.N. Borodina // Teoriya i praktika obschestvennogo razvitiya. – 2012. – № 4. – С.225–228.

6. Dubrovin V.Yu. Politicheskie aktsii kak sposob realizatsii molodezhnoy agressii / V.Yu. Dubrovin // Dinamika politicheskikh sistem i mezhdunarodnykh otnosheniy. – Kazan: Kazanskiy gosudarstvennyy universitet im. V.I. Ulyanova–Lenina, 2006. – Vyip.1. – С.222–234.

7. Miryasova O.A. Politicheskaya sotsializatsiya molodezhi v protsesse uchastiya v protestnykh dvizheniyakh / O.A. Miryasova // Monitoring obschestvennogo mneniya. – 2010. – № 5 (99) sentyabr–oktyabr. – С.216–225.

8. Olshanskiy D.V. Osnovy politicheskoy psihologii / D.V. Olshanskiy. – Ekaterinburg: Delovaya kniga, 2001. – 496 s.

Lazurenko Yu. M., Ph.D. in History, Senior Lecturer, Department of History of Ukraine and Social Sciences, Cherkasy State Technological University (Ukraine, Cherkasy), lazurenko-jura@rambler.ru

Youth subcultures as an agent of political socialization of modern youth

The role of youth subcultures in ensuring political socialization of modern youth is considered and analyzed. It is concluded that in the political process youth subcultures act as communication channels by which information which circulates in political-ideological centers comes to specific target groups and available to youth.

Keywords: youth subcultures, political socialization, information, social institutions.

Лазуренко Ю. Н., кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры истории Украины и общественных дисциплин, Черкасский государственный технологический университет (Украина, Черкассы), lazurenko-jura@rambler.ru

Молодежные субкультуры как агент политической социализации современной молодежи

Рассмотрены и проанализированы роль молодежных субкультур в обеспечении политической социализации современной молодежи. Сделан вывод о том, что в политических процессах молодежные субкультуры выполняют роль коммуникационных каналов, по которым информация, тиражируемая политико-идеологическими центрами, поступает в конкретных целевых групп и аудиторий, имеющих в молодежной среде.

Ключевые слова: молодежные субкультуры, политическая социализация, информация, социальные институты.

* * *

УДК 328.1

Стойко О. М.
кандидат політичних наук,
науковий співробітник, Інститут держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України
(Україна, Київ), starkol@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ОБҐРУНТУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ВИБОРІВ В ТРАНЗИТНИХ КРАЇНАХ

На основі аналізу літератури про інституційний вибір у перехідних країнах виділено і розглянуто три дослідницьких помилки: 1) екстраполяція: використання теорій, що справдилися щодо розвинених демократичних країн; 2) намагання використати теорії до регіону, який раніше не цікавив дослідника; 3) недостатня об'язаність з історичним розвитком регіону.

Ключові слова: демократизація, інститут, виборча система, форма правління, парламент.

У кінці 1980–х років почали з'являтися численні публікації, автори яких намагалися застосувати існуючі політологічні теорії до аналізу процесів демократизації, що почалися на території Європи та Радянського Союзу. Так Ф. Шміттер та Т.–Л. Карл [1] запропонували розглядати демократизацію у Східній Європі за аналогією з аналогічним процесом у Південній Європі та Латинській Америці, незважаючи на фундаментальні відмінності у цих процесах. Теорія стратегічного вибору акцентує увагу на мотивації, уподобаннях та інтересах акторів як незалежних змінних, що пояснюють той чи інший результат. Нездатність зрозуміти правила їх гри або точно описати очікуваний ними результат є одним основних недоліків у її застосуванні на практиці.

Інші дослідники послуговуються положеннями теорії раціонального вибору, що орієнтується насамперед на зменшення трансакційних затрат. Чим вони менші, тим ефективніші є інституційні механізми. Однак раціональний вибір ідеалізує здатність політичних акторів приймати виважені рішення та не враховує появу харизматичної особи чи різку зміну загального контексту трансформації, що змушує приймати нестандартні і непрогнозовані рішення.

І. Тарасов зводить інституційний вибір постсоціалістичних країн до легалізації неформальних інститутів (опозиційні рухи, поява свободи думки, діяльність громадських правозахисних організацій), що повинні змінити старі, або їх запозичення – імпорту [2]. Однак чітко розділити імпортовані демократичні інститути від власних, що перебувають на етапі становлення, досить складно.

Деякі дослідники намагаються покласти в основу свого підходу об'єктивні чинники, зокрема географію,

що визначають інституційний вибір молодих демократій. Так Е. Ердем пояснення тому факту, що європейські країни є переважно парламентськими, а латиноамериканські – президентськими знаходить у географії [3]. Точніше у країнах, які раніше контролювали ті чи інші регіони світу, та у державах, з якими межують транзитні країни. Іншими словами йдеться про об'єднання історичного та культурного чинника, що не завжди є продуктивним. Так з їх допомогою не можна пояснити різний інституційний вибір зроблений Чехією та Словаччиною.

На сьогодні література про інституційний вибір представляє безліч різноманітних підходів до аналізу транзитивних процесів, кількість яких однак не свідчить про якість. Найчастіше зустрічаються три помилки: 1) екстраполяція; 2) намагання застосовувати теорії до регіону, який раніше не перебував у фокусі уваги дослідника; 3) недостатня обізнаність з історичним розвитком регіону.

Прикладом екстраполяції західних теорій на досвід Східної Європи є праця А. Лейпхарта, в якій він пояснював інституційний вибір Польщі, Угорщини і Чехословаччини виходячи з положень роботи С. Роккана [4], в якій була зроблена спроба пояснити вибір північноєвропейськими країнами саме пропорційної виборчої системи та двопалатного парламенту у кінці XIX ст. С. Роккан стверджував, що ці інститути відповідали інтересам як робочого класу, так і консервативних партій того часу. За пропорційної системи робочий клас отримував гарантії мінімального представництва в ході його поступового залучення до політичних процесів та включення у суспільство, а старіші консервативні партії не усувалися від законодавчого процесу в результаті надання виборчих прав широким суспільним прошаркам. Бікамералізм, що передбачав формування нижньої палати в результаті прямих всенародних виборів, також був результатом цього компромісу [5, с. 208–209].

Аналогічну логіку А. Лейпхарт застосував до Східної Європи, вважаючи, що Комуністична партія та її наступники відігравали роль, аналогічну консерваторам, а нові демократичні партії виступали з позицій зростаючого робітничого класу. Він дещо розширив гіпотезу С. Роккана і запропонував розглядати президентську форму правління як свого роду компроміс між виконавчою та законодавчою владою, що дає обом сторонам шанс для збереження свого впливу. Однак досить важко зрозуміти, як президентська форма правління, відома своїм ультимативним принципом “переможець отримує все” здатна виконувати ті ж самі функції збалансування інтересів політичних сил як це робить бікамералізм у працях С. Роккана. Іншими словами, за А. Лейпхартом, молоді демократії повинні зробити вибір на користь пропорційної виборчої системи та президентської форми правління.

Однак його гіпотеза повною мірою не справдилася. На початку демократичного переходу лише Польща мала пропорційну систему з високим прохідним бар'єром: 10% для політичних партій і 8% для виборчих блоків, в той час як Чехословаччина встановила його на рівні 5%, а Угорщина віддала перевагу змішаній виборчій системі. Отже, лише дві країни з трьох

підтверджують першу гіпотезу про вибір на користь пропорційної системи.

А. Лейпхарт розглядав Польщу як хороше підтвердження своєї теорії про вибір президентської форми правління, хоча насправді Варшава обрала варіант напівпрезидентської, парламентсько-президентської республіки, яку низка дослідників розглядає як унікальний феномен, відмінний від як від президентської, так і парламентської моделі [6]. Тим не менше дослідник переконаний, що вибір на користь сильного президента було зроблено не для збалансування повноважень між різними гілками влади, а як підтвердження впливовості позицій Компартії Польщі (КПП), що прагнула зберегти свою владу над країною у формі лібералізованого авторитаризму. Однак, на думку інших дослідників наявність в опозиційних сил харизматичного лідера “Солідарності” Л. Валенси, не позбавленого президентських амбіцій, виявився найбільш вагомим аргументом у ході переговорів [7, с. 182–186].

Не витримує критики і припущення А. Лейпхарта про причини вибору Варшавою саме пропорційної системи. Він вважав, що “комуністи наполягали на чистій пропорційній системі виборів на наступних виборах до сейму для того, щоб не позбутися влади” [7, с. 213]. Однак комуністи не мали сильних позицій і не могли диктувати свої умови. До кінця 1990 року КПП розпалася на два конкуруючих соціал-демократичних утворення (Польську Селянську партію та Соціал-демократію Польської Республіки), які контролювали не більше третини місць у парламенті. Представники Солідарності у парламенті вагалися між вибором мажоритарної або змішаної виборчої системи. Тобто пропорційна система була компромісом між обома конкуруючими силами.

Прикладом невдалого застосування знань в одній сфері для аналізу ситуації в іншому регіоні є стаття Дж. Хіббінга та С. Паттерсона, які зарекомендували себе як фахівці з американської політики, в якій проаналізовано перші демократичні вибори в Угорщині 1990 року [8, с. 437]. Вона містить як цікавий аналіз та низку фактичних помилок, зокрема щодо дискусії навколо виборчої системи. Аналізуючи походження угорської виборчої системи вони стверджують, що колишні комуністи прагнули до впровадження мажоритарної, а опозиційні сили – до пропорційної системи [8, с. 423–433]. Однак насправді пропорційна система була бажана для старих опозиційних партій, які мали незначну кількість прихильників і у них фактично не було популярних лідерів навіть на місцевому рівні [9, с. 298]. Але опозиція, що з'явилася у 1980-х роках, віддавала перевагу виборчій системі з елементами мажоритаризму. Партія вільних демократів наполягала на переважно мажоритарній системі і вони переконали Молодих демократів (Фідеш) підтримати їх позицію. Угорський демократичний форум спершу тяжів до мажоритарної системи однак згодом підтримував змішану систему, оскільки опозиція вирішила виступити єдиним фронтом в ході переговорів [10, с. 339].

Прикладом третього типу помилок є спроба Ж. Коломера пояснити інституційні зміни у Східній Європі як продукт стратегічних виборів політичних акторів [11]. Він пояснює відмінності в інституційних

моделях виключно як результат такого вибору, ігноруючи інші потенційні незалежні змінні: культурні, соціальні, економічні, зовнішні. Він стверджує, що зміни у Східній Європі “відбувалися у досить аналогічному міжнародному контексті, і у порівняно однакових соціально–економічних стартових умовах”, тому відмінності в інституційних моделях є результатом різної стратегічної поведінки [11, с. 74–75].

Однак складно змодельювати ситуацію, за якої стратегічні міркування політичних акторів можуть бути відділені від інших змінних. Саме існування певного набору політичних акторів, їх ресурсів та інтересів значною мірою зумовлюються контекстом, в якому вони функціонують. Якщо ці спільні риси мають місце у всіх випадках, то слід очікувати діяльність акторів з аналогічними характеристиками та цілями у всіх молодих демократіях регіону, які зроблять вибір на користь однієї моделі, що є неможливим. Це не применшує евристичної цінності теорії стратегічного вибору, однак слід враховувати найменші відхилення у контексті, які значно впливають на інтереси та стратегію цих акторів.

Ж. Коломер визначає можливі стратегії акторів до проведення перших демократичних виборів виходячи з двох чинників: 1) впливовості політичних акторів, що перебувають при владі, та їх опонентів, та 2) їх очікувань щодо результатів виборів. Відповідно, вибір буде зроблено на користь: I) мажоритарної виборчої системи та централізації влади, якщо партія влади має сильні позиції і високо оцінює свої шанси на перемогу; II) пропорційної виборчої системи та поділу влади якщо опозиція має слабкі переговорні позиції на переговорах і не розраховує на перемогу на виборах.

Перша, мажоритарна, модель включає такі елементи як мажоритарну виборчу систему, однопалатний парламент, який обирає президента, прем'єр–міністр, який очолює виконавчу владу і формально відповідає перед парламентом [11, с. 75]. Друга модель передбачає пропорційну виборчу систему, прямі вибори президента та двопалатний парламент. Вибір між цими моделями є важливим для Ж. Коломера, який стверджує, що мажоритарна система є інституційною нормою для колишніх соціалістичних країн.

Однак за такого підходу упускається важливий момент, що соціалістичні режими керувалися партійною машиною, що не знала конкуренції, а суть інституційних реформ зводиться, не в останню чергу, до відділення партії від держави, а не впровадження певної виборчої системи, результати якої можуть виявитися протилежними очікуванню через відсутність політичних партій у розумінні західних демократій.

Після перших виборів Ж. Коломер прогнозував, що нові демократичні інститути будуть розвиватися у напрямі плюралізму та поділу влади, оскільки “будь–яка партія повинна усвідомити, що їй складно буде скористатися можливостями мажоритарної системи, яка може за несприятливих умов не допустити їх до органів законодавчої та виконавчої влади [11, с. 82].

Іншими словами, якщо опозиція виграє за умов мажоритарної системою та розпадеться на конкуруючі політичні партії, то ці партії швидше за все віддадуть перевагу плюралістичним інститутам в ході подальшого реформування політичної системи. Якщо переможуть

ті, хто перебувають при владі, то вони збережуть існуючі мажоритарні інститути і сподіватимуться на перемогу на наступних виборах. В іншому випадку вони також започаткують реформи системи у напрямі до плюралістичних домовленостей. Однак у 1993 році після відставки уряду Г. Сухоцької було внесено зміни до законодавства, що запроваджували більш жорстку пропорційну виборчу систему з високим прохідним бар'єром. В результаті кількість партій, які пройшли до Сейму зменшилася з майже 30 до 6.

Якщо через допущені помилки дослідникам не вдається довести свою теорію, то вони намагаються відбирати лише ті факти, що відповідають висунутій гіпотези та ігнорувати випадки, що не вписуються у теоретичну конструкцію. Так Б. Геддес, яка спеціалізувалася на Латинській Америці, спробувала пояснити інституційний вибір окремих країн Східної Європи. На її думку, якщо члени Компартії вважають, що мають достатньо важелів впливу на ситуацію в країні, то вони роблять вибір на користь інститутів, що зміцнюють становище домінуючих політичних сил, зокрема таких як сильний президент та пропорційна система виборів до законодавчого органу [12]. Однак ця її гіпотеза не здатна пояснити вибір Угорщиною змішаної виборчої системи. Якщо слідували її логіці, то угорські комуністи повинні були б віддати перевагу мажоритарній системі. Однак в ході переговорів з молодшими партнерами опозиційної коаліції було досягнуто згоди про змішану виборчу систему. Аналогічна ситуація і з Болгарією, в якій, на думку Б. Геддес, була майже відсутня організована опозиція. Тобто можна було б спрогнозувати вибір нею мажоритарної, а не змішаної виборчої системи.

Отже, незважаючи на недоліки, характерні будь–якій науковій теорії, що намагається пояснити певний суспільний феномен і спрогнозувати його подальший розвиток, низка помилок допускається самими дослідниками, що ставить під сумнів достовірність сформульованих ними концепцій. Загалом можна виділити три типи помилок: 1) екстраполяція: використання теорій, які справдилися щодо розвинених демократичних країн, але не завжди в змозі пояснити зміни в інших країнах; 2) намагання застосовувати теорії до регіону, який раніше не перебував у фокусі уваги дослідника, оскільки вважається, що маючи глибокі теоретичні знання з певної проблеми (демократизації, партійного будівництва, виборів, громадської думки, інституційного вибору) будь–який фахівець може застосувати їх до регіону, яким він раніше не цікавився; 3) недостатня обізнаність з історичним розвитком регіону та фактологічні помилки. Тому дослідникам, що займаються аналізом інституційних виборів слід завжди враховувати контекст, в якому він здійснюється, уникати механічного застосування накопичених знань без належного вивчення історичних передумов виникнення суспільних феноменів.

Список використаних джерел

1. Schmitter P. The conceptual travels of transitologists and consolidologists: How far to the East should they attempt to go? / P.Schmitter, T.–L. Karl // *Slavic Review*. – 1994. – Vol. 53. – № 1. – P. 173–185.

2. Тарасов И.И. Институциональное развитие посткоммунистических политических систем стран Центрально–

Восточной Европы: сравнительный анализ : автореф. дис. ... доктора полит. наук / И.И. Тарасов. – Саратов, 2009. – 43 с.

3. Erdem E. Geography of institutional choice: Presidential and parliamentary systems / E.Erdem // Workshop in Comparative Politics and Historical Analysis, Stanford, CA, December 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://web.stanford.edu/class/polisci313/papers/ErdemDec03.pdf>.

4. Rokkan S. Citizens, elections, parties: Approaches to the comparative study of development / S.Rokkan. – Oslo : Universitetsforlaget, 1970. – 470 p.

5. Lijphart A. Democratization and constitutional choices in Czecho-Slovakia, Hungary, and Poland, 1989–1991 / A.Lijphart // Journal of Theoretical Politics. – 1991. – Vol. 4. – № 2. – P. 208–209.

6. Shugart M. Presidents and assemblies: Constitutional design and electoral dynamics / M.Shugart, J.Carey. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – 332 p.

7. Bernhard M. Semi-presidentialism, charisma, and democratic institutions in Poland / M.Bernhard // In Kurt von Mettenheim Presidential Institutions and Democratic Politics. – Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1997. – P. 172–198.

8. Hibbing J. A democratic legislature in the making the historic Hungarian elections of 1990 / J.Hibbing, S.Patterson // Comparative Political Studies. – 1992. – Vol. 24. – № 4. – P. 430–454.

9. Bozoki A. Hungary's road to systemic change: The Opposition roundtable / A.Bozoki // Eastern European Politics and Society. – 1993. – Vol. 7. – № 2. – P. 276–308.

10. Tokes R. Hungary's negotiated revolution / R.Tokes. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 430 p.

11. Colomer J. Strategies and outcomes in Eastern Europe / J.Colomer // Journal of Democracy. – 1995. – Vol. 6. – № 2. – P. 74–85.

12. Geddes B. A Comparative perspective on the Leninist legacy in Eastern Europe / B.Geddes // Comparative Political Studies. – 1995. – Vol. 28. – № 2. – P. 239–274.

References

1. Schmitter P. The conceptual travels of transitologists and consolidologists: How far to the East should they attempt to go? / P.Schmitter, T.-L. Karl // Slavik Review. – 1994. – Vol. 53. – № 1. – P. 173–185.

2. Tarasov I.I. Institucional'noe razvitiye postkommunisticheskikh politicheskikh sistem stran Central'no-Vostochnoj Evropy: sravnitel'nyj analiz : avtoref. dis. ... doktora polit. nauk / I.I. Tarasov. – Saratov, 2009. – 43 s.

3. Erdem E. Geography of institutional choice: Presidential and parliamentary systems / E.Erdem // Workshop in Comparative Politics and Historical Analysis, Stanford, CA, December 2001 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://web.stanford.edu/class/polisci313/papers/ErdemDec03.pdf>.

4. Rokkan S. Citizens, elections, parties: Approaches to the comparative study of development / S.Rokkan. – Oslo : Universitetsforlaget, 1970. – 470 p.

5. Lijphart A. Democratization and constitutional choices in Czecho-Slovakia, Hungary, and Poland, 1989–1991 / A.Lijphart // Journal of Theoretical Politics. – 1991. – Vol. 4. – № 2. – P. 208–209.

6. Shugart M. Presidents and assemblies: Constitutional design and electoral dynamics / M.Shugart, J.Carey. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – 332 p.

7. Bernhard M. Semi-presidentialism, charisma, and democratic institutions in Poland / M. Bernhard // In Kurt von Mettenheim Presidential Institutions and Democratic Politics. – Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1997. – P. 172–198.

8. Hibbing J. A democratic legislature in the making the historic Hungarian elections of 1990 / J.Hibbing, S.Patterson // Comparative Political Studies. – 1992. – Vol. 24. – № 4. – P. 430–454.

9. Bozoki A. Hungary's road to systemic change: The Opposition roundtable / A.Bozoki // Eastern European Politics and Society. – 1993. – Vol. 7. – № 2. – P. 276–308.

10. Tokes R. Hungary's negotiated revolution / R.Tokes. – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 430 p.

11. Colomer J. Strategies and outcomes in Eastern Europe / J.Colomer // Journal of Democracy. – 1995. – Vol. 6. – № 2. – P. 74–85.

12. Geddes B. A Comparative perspective on the Leninist legacy in Eastern Europe / B.Geddes // Comparative Political Studies. – 1995. – Vol. 28. – № 2. – P. 239–274.

Stoyko O. M., PhD in Political Science, researcher of Koretsky Institute of state and law of National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), starkol@gmail.com

The theoretical grounding of institutional choices in the transition countries

The literature on institutional choice in the transition countries is analyzed and three research mistakes are considered: 1) extrapolation: the usage of theories, proved in the developed democratic states; 2) tendency to apply theories in region, which the researcher had never interested in; 3) insufficient familiarity with historic development of the region.

Keywords: democratization, institute, election system, form of government, parliament.

Стойко Е. М., кандидат політичних наук, научний співробітник, Інститут державства і права ім. В. М. Корецького НАН України (Україна, Київ), starkol@gmail.com

Теоретическое обоснование институциональных выборов в транзитных странах

На основе анализа литературы об институциональном выборе в переходных странах выделено и рассмотрено три исследовательские ошибки: 1) экстраполяция: использование теорий, сбывшихся относительно развитых демократических стран; 2) стремление использовать теории к региону, который раньше не интересовал исследователя; 3) недостаточная осведомленность с историческим развитием региона.

Ключевые слова: демократизация, институты, избирательная система, форма правления, парламент.

* * *

УДК 327:32

Макаренко Б.

кандидат політичних наук, здобувач, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ПОШУК ОСНОВНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ

Розвиток людства в добу індустріалізму має не тільки позитивні, але й негативні наслідки, які виявилися особливо помітними в суспільствах так званого "реального соціалізму". Як наслідок, людина не мала можливості визначити, як їй слід жити, працювати і розпоряджатися власним вільним часом. В постіндустріальну епоху відбувається перехід до якісно нового етапу соціально-економічного піднесення. Але руйнівність, безрозсудність ринкового суспільства, штовхає його в соціальну, економічну та екологічну прірву. Вихід з неї людству доводиться шукати не тільки на шляху глобалізації, але й визнання самодостатності кожної з цивілізацій.

Ключові слова: ринкове суспільство, трансформаційне суспільство, індустріалізм, постіндустріалізм.

Відмітною особливістю ХХ ст. є те, що воно виявилось однією з найбільших віх у зміні типів соціально-економічного розвитку. Це було століття, яке ознаменувало вищий ступінь індустріального етапу зі всіма його видатними досягненнями і неминучими втратами. Сталь, нафта й електроенергія стали надійними чинниками потужності держав і континентів. Продукти промислової переробки й організація їх масового виробництва – кораблі, автомобілі, нафтопроводи, потік товарів масового попиту (житло, телевізори, одяг, продукти харчування) – наповнили ринок. З початком науково-технічної революції було створено не тільки ядерну зброю, але й найпотужніші реактори з виробництва електроенергії, кораблі з атомними двигунами, розпочалося освоєння космосу. Відповідно на перший запуск космічного супутника виявився могутній розвиток науки і техніки, політ космонавтів на Місяць, прорив до нових технологій.

На жаль, Радянський Союз не зробив необхідних висновків. Система господарювання, що склалася, застигла і почала крок за кроком поступатися своїми лідируючими позиціями. Під час застою були упущені